

สรุปและข้อ เสนอแนะ

จากสมมุติฐานที่ผู้ศึกษาค้นไว้ 2 ประการ คือ หน่วยสันตินิยมิิตสามารถระดมพล เข้าสู่ระบบการเมือง (Political Participation) เพื่อเสริมสร้างความชอบธรรมในการปกครองให้กับรัฐบาล และเป็นองค์กรที่สามารถลบล้างข้ออ้างและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐบาลและประชาชน อันมีผลต่อความมั่นคงของชาติได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดี และผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาการปฏิบัติงานของหน่วยสันตินิยมิิต 114 ที่บ้านนาคอก ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้าน อหป. ที่ค่อนข้างจะมีความพร้อม กล่าวคือ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถจะนำไปพัฒนาหมู่บ้าน และประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจพอมีพอกิน เคยผ่านการฝึกอบรมทางการเมืองการปกครองมาแล้ว จากการศึกษาพบว่า หน่วยสันตินิยมิิต 114 สามารถปฏิบัติงานเป็นไปตามสมมุติฐานที่ค้นไว้ ดังได้นำเสนอไว้แล้วในบทที่ 4

ปัจจุบันทางราชการถือว่า หน่วยสันตินิยมิิต เป็นโครงการที่กองทัพเน้นหนักในการปฏิบัติการรุกทางการเมือง¹ ลักษณะการดำเนินงานมุ่งที่จะแย่งชิงประชาชนที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้กลับคืนมา การปฏิบัติงานของหน่วยสันตินิยมิิตมีลักษณะที่แตกต่างกับโครงการเพื่อความมั่นคงอื่น ๆ กล่าวคือ โครงการเหล่านั้นจะถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านจิตวิทยาต่อประชาชนหรือการก่อสร้างทางถาวรวัตถุเพียงอย่างเดียวใดอย่างหนึ่ง แต่โครงการหน่วยสันตินิยมิิตจะต้องมองทั้ง 2 อย่าง ควบคู่ไปด้วยกันเสมอ

จากประสบการณ์ที่ผู้ศึกษาได้ร่วมปฏิบัติงานในหน่วยสันตินิยมิิต 114 เป็นเวลา 2 ปีเศษ และมีโอกาสได้ เปรียบ เทียบประสบการณ์ในหมู่บ้านต่าง ๆ แล้วพบว่า หมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น มีลำห้วย ลำธาร หรือฝายน้ำล้น มีทรัพยากรธรรมชาติที่จะนำมาพัฒนาท้องถิ่น เช่น ไม้ หิน ทราย หินลูกรัง ฯลฯ ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอมีพอกิน ไม่ต้องอพยพไปประกอบอาชีพในจังหวัดอื่น ๆ และเคยผ่านการฝึกอบรมทางการเมืองการปกครองมาบ้างแล้ว เช่น ลสขบ. ทสปร. หรือ อหป. หมู่บ้านเหล่านี้จะสามารถตอบสนองและร่วมปฏิบัติงานกับหน่วย

¹ เชาวลิต ยงใจยุทธ, พลเอก. คำกล่าวเปิดการประชุมสัมมนาหน่วยสันตินิยมิิต ห้อง 607 กอ.รมน. สวนรื่นฤดี, 22 ตุลาคม 2528.

สันติमितได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรับการถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองการปกครอง และนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ในทางตรงข้ามหมู่บ้านที่มีสภาพไม่เหมาะสม กันดาร ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนมีฐานะยากจน ต้องอพยพไปประกอบอาชีพที่อื่น ๆ การปฏิบัติงานของหน่วยสันติमितก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ เท่าที่ควร ตัวอย่าง เช่น การปฏิบัติงานที่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง ซึ่งไม่ได้เป็นหมู่บ้าน อพ. และ บ้านหินสี ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ ซึ่งเป็นหมู่บ้าน อพ. เป็นต้น

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ หมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน เมื่อเสร็จสิ้นโครงการและหน่วยสันติमितได้เดินทางออกไปแล้ว มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในระดับอำเภอ หรือ จังหวัด เข้าไปรับช่วงประสานต่อโครงการ ประชาชนในหมู่บ้านนั้นก็ทำงานร่วมกันต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่าง เช่น บ้านนาออก ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ และบ้านหนองบัวคำ ตำบลรางบัว อำเภอจอมบึง (ชนะ เลิศการประกวดหมู่บ้าน อพ. ดีเด่นระดับจังหวัดและกองทัพบก 1) แต่ถ้าหมู่บ้านใดไม่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปขยายต่อโครงการ ประชาชนก็จะค่อย ๆ เลิกและกลับสู่สภาพเช่นที่เป็นอยู่ก่อนที่หน่วยสันติमितจะเข้าไปปฏิบัติงาน เช่นที่บ้านท่าเคย ตำบลท่าเคย อำเภอสวนผึ้ง (หมู่บ้าน อพ.) และบ้านห้วยน้อย ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ เป็นต้น

นอกจากข้อจำกัดเกี่ยวกับพื้นที่ เป้าหมายในการดำเนินงานแล้ว ผู้ศึกษายังเห็นว่าโครงการหน่วยสันติमितยังมีข้อจำกัดทางแนวความคิดบางประการที่ควรจะได้ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด กล่าวคือ

1. เนื่องจากสันติमितเป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดของกองทัพ ซึ่งกองทัพมีภารกิจที่ผูกติดอยู่กับการรักษาความมั่นคงของชาติ ดังนั้นการดำเนินงานจึงมุ่งที่จะสร้างความเป็นเอกภาพ การสนับสนุน การให้ความร่วมมือ ความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้เพราะทหารได้รับการศึกษาอบรมให้มีความคิด ความเชื่อ และทัศนคติในเรื่องของความรักชาติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การมีประสิทธิภาพในการทำงานและความสามัคคี ทหารจึงมักมีอุดมการณ์แบบอนุรักษนิยม เพราะองค์กรทหาร เน้นความนำคัญของการบังคับบัญชาที่เคร่งครัด การมีเอกภาพในการปฏิบัติการและเชื่อฟังคำสั่งมากกว่าการที่จะให้มีการถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์ หรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขัดแย้งกับอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง เพราะระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้อุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันสามารถแข่งขันเพื่อแสวงหาการสนับสนุนจาก

ประชาชนได้ แต่ทหารกลับเห็นว่าเป็นการก่อให้เกิดความแตกแยกภายในสังคมและนำไปสู่การไร้เสถียรภาพ ทหารจะให้ความสำคัญเฉพาะ เสถียรภาพและความมั่นคงของชาติ ²

2. การดำเนินงานของหน่วยสันตินิยมมีลักษณะ เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่า จะเป็นการจัดปัญหาให้หมดไป เช่น มีปัญหาผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น การกดขี่ข่มเหง การเอาผิดเอาเปรียบประชาชน และความไม่เป็นธรรมในสังคม เป็นต้น เนื่องจากหน่วยสันตินิยมมิได้มีหน้าที่รับผิดชอบ เฉพาะด้าน และไม่มีอำนาจตามกฎหมายต้องขอความร่วมมือกับผู้ปกครองท้องถิ่น ซึ่งในบางครั้งอำนาจอิทธิพลดังกล่าวได้ฝังรากลึกและมีโยงใยกับข้าราชการบางส่วน ไม่สามารถดำเนินการได้ทางกฎหมาย หรือทำได้ชั่วคราวชั่วคราว ไม่สามารถถอนรากถอนโคนได้ เมื่อหน่วยเสร็จสิ้นภารกิจก็จะกลับสู่สภาพเดิม ทำให้ประชาชนหมดความเชื่อมั่น หรือในบางครั้งถ้าการรักษาความสงบไม่ได้พอ ผู้ให้ข่าวอาจได้รับอันตรายถึงชีวิต

3. การปฏิบัติงานของหน่วยสันตินิยม เป็นการปฏิบัติ เฉพาะในพื้นที่เป้าหมายที่มีการเคลื่อนไหวของ ผกค.หรือล่อแหลมต่อการขยายอิทธิพลของ ผกค. ซึ่งระบุไว้ตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ๆ ละ 10 - 12 หมู่บ้าน โดยจะฝังตัวอยู่ในหมู่บ้าน ๆ ละ 1 เดือน หรือมากกว่าแล้วแต่สถานการณ์ แม้จะเป็นผลดีในการทำให้เจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสคลุกคลีกับประชาชน รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงของหมู่บ้าน และสามารถกำหนดวิธีการแก้ไขได้อย่างถูกต้องก็ตาม สิ่งที่ยังระงับก็คือผลกระทบทางด้านจิตใจของประชาชนในหมู่บ้านข้างเคียง อาจนำมาซึ่งการ เปรียบ เทียบว่าเจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง ซึ่งใน เรื่องนี้เจ้าหน้าที่หน่วยสันตินิยมต้องชี้แจงทำความเข้าใจให้สรุป

จากข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่าในปัจจุบันสถานการณ์ด้านความมั่นคงของชาติจากการทำลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้แปร เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว ความจำเป็นที่จะต้องผูกคิดแนวความคิดในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เข้ากับปัญหาความมั่นคงของชาติ ก็ควรจะลดน้อยถอยลงหรือปรับ เปลี่ยน เข้าสู่สภาพการที่ถูกต้อง ดังนั้นหากรัฐบาลมุ่งหวังที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองด้วยสดีสำนักที่แท้จริงมิใช่เป็นเพียงแค่ "ให้ความร่วมมือ" กับ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องทบทวนและกำหนดบทบาทใหม่ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการเข้าไปดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ในชนบท และตระหนักว่า หมู่บ้านในชนบทมีความ

²Samual P. Huntington, The Common Defence (New York: Columbia University Press, 1961) pp. 1-25

หลากหลายและเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ สังคม มิใช่เป็นเพียงหน่วยทางการปกครองเท่านั้น จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการต่าง ๆ อย่างแท้จริงมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต และต้องมิใช่เป็นเพียงการเปิด โอกาสให้กลุ่มหลังที่มีอยู่นอกกระบวนการได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการทาง การเมืองแบบราชการ (bureaucratic politics) เท่านั้น

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหน่วยสันตินิยม

จากการที่ผู้ศึกษาได้ติดตามและร่วมปฏิบัติงานกับหน่วยสันตินิยม 114 อย่างใกล้ชิดและ ได้มีโอกาสร่วมประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ หน่วยสันตินิยมทั่วประเทศแล้วเห็นว่า ยังมีปัญหาบางประการที่นอกเหนือจากข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่ง หน่วยเหนือควรจะได้พิจารณาแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยสันตินิยมบรรลุเป้าหมายสูงสุด ซึ่งผู้ศึกษาขอเสนอแนะ 3 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาภารกิจการปฏิบัติงาน
2. ปัญหาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
3. ปัญหาการสนับสนุน

ปัญหาภารกิจการปฏิบัติงาน

- การกำหนดพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย ต้องพิจารณาสถานการณ์และความเหมาะสม เช่น พื้นที่ที่มีสถานการณ์รุนแรง ต้องพิจารณาถึงความปลอดภัยและขีดความสามารถของหน่วย
- การปฏิบัติในพื้นที่หนึ่งเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ไม่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนทำให้เกิด ความเบื่อหน่ายทั้งในแง่เจ้าหน้าที่และประชาชน
- เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่า ภารกิจหลักของหน่วยสันตินิยม คือ รุกทางการเมือง ด้วยการปรับนำพนักงานไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนนโยบาย ชักจูงความ ยากจน และสร้างสรรค์ความสุขให้แก่ประชาชน และเป็นแกนนำไปสู่การพัฒนาระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยเน้นหนักในเรื่องให้ประชาชนสำนึกว่าแผ่นดินนี้เป็นของตนที่จะ ต้องปกป้องรักษา ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ชักจูงความไม่เป็นธรรมทั้งสิ้น ทั้งการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย การปฏิบัติการ จิตวิทยาและบันเทิง เช่น การแสดงดนตรีเป็นเพียงวิธีการหนึ่งของการปฏิบัติงานการเมือง

- ต้องค้นหาปัญหาที่แท้จริงของหมู่บ้านโทบ และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น
ให้ถูกต้อง

- การดำเนินการแก้ไขต้องพิจารณาถึงขีดความสามารถของหน่วย ไม่ควรรับปากในสิ่ง
ที่ทำไม่ได้ หากปัญหาใดจำเป็นต้องแก้ไข แต่เกินขีดความสามารถของหน่วย ต้องประสานกับฝ่าย
บ้านเมือง และรายงานหน่วยเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

- ปัญหาสภาวะงานแทรกซ้อน เช่น ต้องรักษาความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อย
หรือได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะกิจอื่น ๆ เป็นต้น ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่มีเวลาทำงานได้อย่างเต็มที่

ปัญหาเจ้าหน้าที่

- เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางการเมือง
- การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่กำลังพลของหน่วยสันติमित ซึ่งกระทำปีละ 1 ครั้ง
ควรเป็นปีละ 2 ครั้ง และปรับปรุงหลักสูตรโดยเน้นการให้ความรู้ทางการเมือง และการส่งเสริม
อาชีพ
- ขวัญกำลังใจเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ดี มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ข้าราชการ
ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้ง จะได้รับสวัสดิการค่าเบียดเบียนและค่าเช่าที่พัก แต่เจ้าหน้าที่ อส. ไม่ได้
ควรปรับปรุงเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจที่ดีขึ้น
- เนื่องจากหน่วยสันติमितประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ซึ่งบรรจุมาจากหลายหน่วยงาน การ
พิจารณาความคิดเห็นความชอบ หรือพิจารณาโทษทางวินัย ต้องกระทำผ่านต้นสังกัด ทำให้การควบคุมความ
ประพฤตินี้ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบางครั้งต้นสังกัดจะส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความประพฤตินี้
ไม่เหมาะสมมาให้ปฏิบัติงานทำให้เกิดปัญหา
- การโยกย้าย และสับเปลี่ยนอัตรากำลังพลบ่อยเป็นอุปสรรคทางความคิด ตลอดจนแนว
ทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพราะงานการเมืองแตกต่างจากงานทางทหารโดยสิ้นเชิง การ
สร้างบุคลากรทางการเมืองคืออาวูธ เช่น หน่วยสันติमित ต้องใช้เวลาและรากฐานทางความคิด
พื้นฐานของบุคคลที่จะจัดตั้ง นอกจากนั้นบุคคลที่จัดตั้งไว้แล้วจะดำรงความคิดนั้นไว้ได้ และย่อมจะต้อง
มีการพัฒนาความคิดที่มีอยู่ให้ เข้มแข็งถูกต้องตามสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป
- อัตรากำลังพลไม่เท่าเทียมกัน เช่น หน่วยสันติमितที่จัดตั้งขึ้นในกองอำนวยการรักษา
ความมั่นคงภายในจังหวัด ให้บรรจุกำลังพลจากเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในสายงาน กอ.รมน. และลูกจ้าง
ชั่วคราว 3 คน ก็ไม่ได้รับการอนุมัติให้จ้าง เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เพราะเจ้าหน้าที่มีงาน

ประจำอยู่แล้ว ไม่สามารถลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ ควรพิจารณาให้มีเจ้าหน้าที่ของ
หน่วยสันติमितโดยเฉพาะ และมีอัตรากำลังพลที่เหมาะสมสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์

- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดที่ลดประเภทเป็น ประเภทที่ 4
ซึ่งไม่มีเจ้าหน้าที่ของ กอ.รมน. และไม่ได้รับงบประมาณจาก กอ.รมน. ไม่สามารถปฏิบัติงาน
ต่อไปได้

ปัญหาการสนับสนุน

- หน่วยเหนือต้องเห็นความสำคัญของการปฏิบัติงานหน่วยสันติमितและให้การสนับสนุน
อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

- การปฏิบัติงานต้องประสานและร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่อย่างใกล้ชิด สร้างความ
สัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผลอย่างเต็มที่ และพยายามหลีกเลี่ยงการขัดแย้งหรืออคติ
ต่อกันระหว่างหน่วยงาน

- เมื่อหน่วยสันติमित เสร็จสิ้นภารกิจการปฏิบัติงานในหมู่บ้านแล้ว เจ้าหน้าที่บ้านเมือง
ประจำท้องที่ควรจะได้สานต่อและขยายผลโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยฯ ได้จัดทำไว้อย่างต่อเนื่อง
ข้อเสนอแนะที่จะให้มีการศึกษาต่อไป

เนื่องจากผลผลิตของระบบการเมือง ซึ่งได้ถูกระดม เข้าสู่หมู่บ้านแห่งนี้ได้ก่อให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชาวบ้าน ดังนั้นจึงน่าที่จะนำเอาประเด็น
นี้ไปศึกษาต่อว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีทิศทางไปทางใด และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบ
การเมืองอย่างไรบ้างในอนาคต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย